

Vipuvoimaa EU:lta

RAKENNERAHASTOJEN UUTISKIRJE | 11/11 | 15.11.2011

Näkemyksiä tulevan kauden rakenteisiin ja sisältöihin – ajankohtaispäivien ennakkokyselyn vastaukset

Shutterstock

Viime vuoden tapaan Rakennerahastopäivien ajankohtaispäivien ilmoittautumisen yhteydessä kerättiin alueviranomaisten ja projektitoimijoiden näkemyksiä tulevan ohjelmakauden tarpeista ja haasteista.

JATKU >>>

SISÄLTÖ:

- 3** Rakennerahastopäivien ennakkokyselyn satoa
- 10** Toimet äkillisen rakennemuutoksen hoitamiseksi tuottavat tulosta
- 11** EU arjen veturina Kouvolassa
- 12** Vaikuttavuutta ESR-kehittämisohjelmilla -seminaarissa toivottiin tiiviimpää yhteistyötä
- 14** Ajankohtaista lyhyesti

Kyselyyn tuli 115 vastausta. Kysely koostui monivalintaosioista, jossa vastaajia pyydettiin kommentoimaan mm. välttävien toimielinten roolia, EAKR:n ja ESR:n välistä suhdetta, paikallista kehittämistä ja sisältöteemoja tulevalla kaudella. Lisäksi kysyimme vastaajien ajatuksia teemoista, joihin komissio on asetusesityksissään ehdottanut korvamerkintöjä. Näitä teemoja ovat syrjäytymisen ehkäiseminen ja köyhyyden torjuminen ESR-ohjelmissa (vähintään 20 %) ja EAKR-ohjelmissa pk-yritysten tukeminen, innovaatiot, ilmastonmuutoksen torjunta ja energiakysymykset sekä kaupunkipolitiikka. Komission esityksen mukaan tavoitteena on,

että ”vähintään 80 prosenttia resursseista kohdennetaan energia- tehokkuuteen ja uusiutuviin energialähteisiin, tutkimukseen ja innovointiin sekä pk-yritysten tukeen kehittyneillä alueilla ja siirtymäalueilla (20 prosenttia energiätehokkuuteen ja uusiutuviin energialähteisiin)”. Komission esityksen mukaan kehittyneillä alueilla EAKR:n ja ESR:n välinen suhde tulisi olla 48 %–52 %.

Kyselyssä esiin tulleita kommentteja ja teemoja käytetään keskustelun pohjana rakennerahastopäivien aikana. Kyselyn tulokset julkaistaan www.rakennerahastot.fi-sivustolla. Kiitämme kaikkia vastanneita!

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

JATKUU >>>

Rakennerahastopäivien ennakkokyselyn satoa

– poimintoja vastauksista

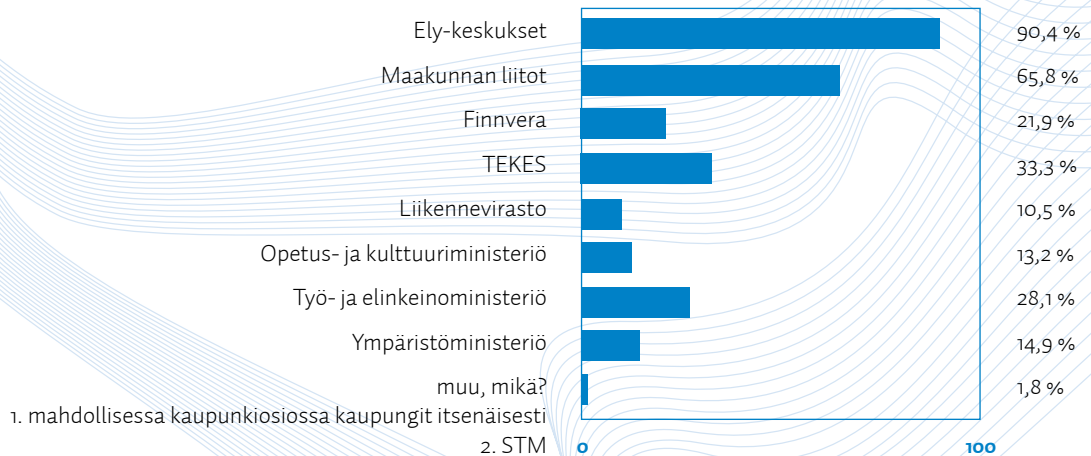
Sosiaalinen osallisuus (syrjäytymisen torjunta)

- ”Peruskysymys rr-toiminnan kannalta on, halutaanko tukea kolmannen sektorin toimijoiden oman vakiintuneen toiminnan laajentamista, jolloin syrjäytyviä voidaan ottaa enemmän mukaan, vai rahoitetaanko kehittämishankkeita, joissa vakiintuneen toiminnan laajentamista, jolloin syrjäytyviä voidaan ottaa enemmän mukaan, vai rahoitetaanko kehittämishankkeita, joissa haetaan uusia toimintamalleja työmarkkina-aseman parantamiseen, mutta jotka pidetään vakiintuneesta toiminnasta erillään. Tulevan kauden haaste on yhdistää molemmat siten, että toiminta hyödyttää sekä toimijaa että osallistujia.”
- ”Rakennerahastot ei riitä hyvinvointiyhteiskunnan purkamisen jälkien paikkaamiseen. Toki ne sinne saadaan uppoamaan jos niin päätetään. Minusta syrjäytymisen torjunnan ei pitäisi sisältyä rakennepolitiikkaan lainkaan.”
- ”Kohderyhminä erityisesti nuoret ja maahanmuuttajat (myös sellaiset, joita ei tavoiteta perinteisin työhallinnon toimenpitein). Paikalliset olosuhteet huomioon ottavat ratkaisut.”
- ”Sosiaalinen osallisuus on aivan liian laaja käsite ESR-toimintaan. Mielestäni tulisi selkeästi rajata, mitä tämän ison otsikon alla tehdään nimenomaan ESR-varoin (esim. nuorten työllistymisen parantaminen ja kestävä integroituminen työmarkkinoille). Ei laajaa kaikkea syleilevää katsantokantaa asiaan ESR-varoin. Osaavan työvoiman turvaaminen alueen yritysten tarpeisiin on mielestäni rakennerahastovarojen (nimenomaan ESR) keskeisin tehtävä. Pitkäikäistyttömyys, vajaakuntoisten työllistyminen jne. sekä syrjäytymisen monet ”ikuisuusongelmat” (karkeasti ja rumasti sanottuna) tulisi pyrkiä ratkaisemaan puhtaasti kansallisin varoin.”
- ”Alueellinen ja paikallinen asiantuntijuus kunniaan!”
- ”Romanien capacity building, heille pitäisi kouluttaa spokesmaneja, jotka edustaisivat heitä viranomaisiin päin.”
- ”Tällä kaudella tätä ollaan pystytty toteuttamaan lähinnä nuorten osalta, mutta tällä sektorilla olisi paljon vielä tehtävää esim. vammaisten, ikääntyvien ja maahanmuuttajien osalta.”
- ”Tähän pitäisi saada myös pienten toimijoiden hankkeita. Rahoittajien ja toimijoiden hyvällä ja rakentavalla yhteistyöllä voitaisiin saada enemmän aikaan. Nyt rahoittajien asenne on usein erittäin jäykkä ja byrokraattinen. Pitäisikö strategia-asiakirjat tehdä väljemmiksi?”

Innovaatiot

- ”Toivottavasti voidaan jatkossakin kehittää innovaatioympäristöjä, mutta painopistettä pitäisi saada enemmän siihen, että syntyy kaupallisia innovaatioita ja tuotantoa. Siten että satsaukset jäävät hyödyttämään myös aluetta kasvavana ja kehittyvänä tuotantona ja palveluliiketoimintana sekä innovaatioiden jatkokehittelynä, tuoden työtä ja toimeentuloa.”
- ”Käyttäjälähtöisempää innovointia tutkimus- ja korkeakoululähtöisen sisäänpäinkääntyvän innovoinnin asemasta. Ovatko panostukset oikein kohdennettuja / oikeilla kriteereillä kohdennettuja? Osataan erittäin hyvin pipettitekniologia ja innovointi, mutta kaupallistamisessa ei nähdä metsää puilta...”
- ”Kansallisten TEKES-varojen rooli yksittäisten innovaatioiden rahoittajana rakennerahastovaroja suurempi. Mikäli TEKES jatkossa halutaan mukaan EAKR-toimintaan, tulisi kynnystä EAKR-rahoitteisessa toiminnassa alentaa (toiminen suuremmalla riskillä ja lievennetyillä vaateilla), jolloin toiminnalla olisi selkeä lisäarvo kansalliseen toimintaan (mahdollistaisi ”piiloon jäävien” innovaatioiden löytymisen).”
- ”Ympäristöhallinnon alalle on varattava rr-määräraha, jolla – varmistetaan sellaisten innovaatioiden syntyminen, jotka yhdistävät ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä elinkeinoelämän intressin (esim. toimivat hajajätevesihuolto-ratkaisut, jossa hyvä tuote on etu sekä bisnekselle että luonnolle).”
- ”Luovuutta pitäisi kannustaa. Tähän asiaan pitäisi kiinnittää jo kasvatuksessa huomiota. Lapsia aletaan tasapäistää heti, kun he menevät päiväkotiin ja koulu jatkaa samaa rataa. Lapset ovat luovempia, kun ei ole aikuisia sitä rajoittamassa liikaa. Tietenkin sääntöjä pitää olla, mutta luovuus pitäisi muistaa.”
- ”Yritykset tärkeitä, koska nyt paljon hyvää ja käyttökelpoista tietoa jää hyödyntämättä, kun yritysyritys puuttuu.”
- ”TEKESin toiminta keskitettävä kansalliseen rahoitukseen. EAKR-toiminta tällä ohjelmakaudella ollut lähinnä marginaalinen ja todelliset vaikutukset kyseenalaisia.”
- ”Tässä pitäisi uskaltaa kokeilla myös riskihankkeita.”
- ”Ekologinen kestävä kasvu. Luonnonmukainen tuotanto, lähiruoka. Etsivä nuorisotyö. Tuetaan luovia aloja ja kansainvälistymistä. Kohderyhminä ammatinharjoittajat ja yrittäjät. Kolmannen sektorin toimijoilla on keskeinen rooli.”

Rastita kaikki ne rahoittajat, joiden tulisi ehdottomasti olla EAKR-hanketoiminnassa (välittävänä toimieliminä) mukana:

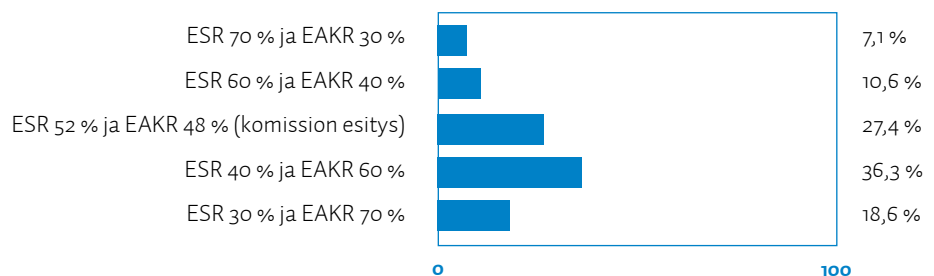

Rastita kaikki ne rahoittajat, joiden tulisi ehdottomasti olla ESR-hanketoiminnassa (välittävänä toimieliminä) mukana:

Suomen saama koheesiopolitiikan rahoitus jaetaan Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston kesken. Komission esityksen mukaisesti ESR:n osuus tulisi olla Suomen kaltaisissa maissa vähintään 52 %. Tällä hetkellä rahastojen suhde on noin EAKR 60 % ja ESR 40 % (sis. alueellinen yhteistyö -tavoite).

Kun ajattelet oman alueesi haasteita ja kehittämistarpeita, mitä pidät sopivampana rahastojen välisenä suhteena tulevalle ohjelmakaudella?

Pk-yritysten tukeminen

- ”Erikseen raportoitavien kustannusten ”keräämisestä” ja seurannasta tulee luopua, tuottaa liikaa turhaa ja turhauttavaa työtä projekteille ja yrityksille. Myös osallistujien dokumentointi jokaisen tunnin osalta on liian pikkutarkkaa. Karkottaa yrityksiä ja projektin hakijoita.”
- ”Suora tuki pois! Ainakaan Etelä- ja Länsi-Suomessa ei mitään järkeä myöntää alle 20 prosentin tukia.”
- ”Toimii parhaiten, kun annetaan yrityksille ”ikkuna” kansainväliseen liiketoimintaan ja sen mahdollisuuksiin. Kasvumahdollisuuksia tulee hakea ulkomailta (tai kansallisesti, jos yritys toimii hyvin paikallisesti), johon EAKR -varoja tulisi käyttää tehokkaasti.”
- ”Menestyvät yritykset eivät tukea hae/ehdi hakea/ jos hakevat niin viimeistä kertaa! Seuraus: elinkelvottomat ja siipiveikot hakevat ja kas kummaa saavat, koska muita ei muka ole. Ehdotus: yhden luukun periaate Suomeen Finnveran kautta.”
- ”Pk-sektorin yritysten kehittäminen ei voi olla pelkkää energiayrittäjyyden kehittämistä, vaan harvaan asutuilla alueilla maaseutuyritykset ovat monialayrityksiä, mikä on otettava huomioon liiketoimintamallien kehittämisessä ja markkinoiden analyysissa.”
- ”Uudet mallit esim. työntekijöiden yhteispalkkaamiseen niin, että useampi yritys voi hyödyntää yhdessä yhden asiantuntijan osaamista. Sukupolven vaihdostilanteiden tukeminen ja uudet mallit jatkajien löytymiseksi. Pk yritysten osaamisen kehittäminen -> kehittäjät ja kouluttajat työpaikoille.”
- ”Jo pienestä pitäen lapsia pitäisi kannustaa yrittämiseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Pitäisi muistaa, että jo itsensä työllistäminen yrittämällä on erittäin tärkeää. Näitä pienyrittäjiä pitäisi tukea ja myös sellaisia yrityksiä, jotka työllistävät vain muutamia työntekijöitä. Usein yrittämistä lannistaa toisten kateus. Asennemuutosta aikaiseksi!”
- ”Nykyinen toimintamalli hyvä, kunhan päätöksentekoprosesseja hiotaan ja rahoittajien osaamista lisätään.”
- ”Pk-yritysten itsensä näkemyksiä pitäisi kuulla. Tämä osio ei etene, jos virkamiehet alkavat liiaksi toimia mestareina.”
- ”Myös kaupungeissa asuville mahdollisuus pienyritysten tukiin. On epätasarvoista tukea vain maaseudulla asuvia yrittäjiä kuten käytännössä tapahtuu.”

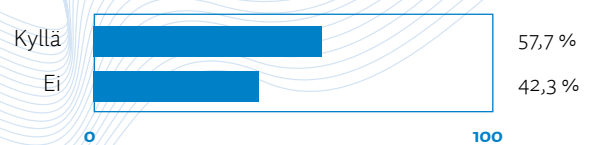
Ilmastonmuutos ja energiakysymykset

- ”Innovatiivisten julkisten hankintojen rooli ilmaston muutoksen hillinnässä ja energiakysymyksissä on keskeinen. Toki yrityssektorinkin uusiutumisen tukeminen ko. teemoissa on tärkeää, mutta keskeistä ja mielestäni ensisijaista on luoda suuren skaalan kysyntää, johon pk-yritykset voivat sitten vastata.”
- ”Teknologinen kehittäminen ja uusien ratkaisujen aktiivinen käyttäjälähtöinen pilotointi ensiarvoisen tärkeää. Myös rahoittajaviranomaisten substanssiosaamiseen ja riskinottokykyyn kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.”
- ”Suuraluetasolla alueen raaka -aineisiin ja olosuhteisiin sovitettuna: rannikolla tuulivoimaa ja Itä -Suomessa metsäbioenergiaa. Etelä-Suomessa energiakysymykset ja ilmastonmuutos voisi painottua logistisiin ratkaisuihin ja aluerakenteeseen.”
- ”Maakuntien välinen yhteistoiminta tärkeää. Myös perusinvestointeihin pitäisi olla mahdollisuus (pk-yritysten kilpailukyky, vesienhoito). Saariston erityiskysymykset otettava huomioon ja EU-rahoitusta suunnattava myös haasteellisille alueille. Taataan terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. Edistetään uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja ekotehokkuutta osana ilmastonmuutoksen torjuntaa ja hiilineutraalin metropolin tavoitteita sekä tietoisuutta näistä tavoitteista.”
- ”Kehitettävä käytännönläheisiä ja kilpailukykyisiä ratkaisuja mm. energian säästöön ja vähähiilisten raaka-aineiden käyttöön. Tutkimus- ja innovaatiotoiminta sekä tutkimustulosten ”kansankielinen” julkistaminen ja arkipäivässä käytettävien menetelmien ja laitteiden kehittäminen. Mukana tutkimuslaitokset, yritykset, oppilaitokset.”
- ”Varoja pitää käyttää niin, että Suomi (ja Eurooppa) pystyy kilpailemaan cleantech-osaamisessa USA:n ja Kiinan kanssa.”
- ”Kyse on niin isoista asioista, että molempien eteenpäinviemiseen tarvittaisiin kansallinen pitkäjänteinen suunnitelma, joiden pohjalta selkeästi valittaisiin, mikä voisi olla se pieni pala, jossa EAKR-rahoituksella olisi merkittävä rooli. Uudet ympäristöystävälliset teknologiat ja niiden edistäminen EAKR-varoin on varmasti yksi keskeinen. Tällä hetkellä tuntuu mm. aika keinotekoiselta että jokaisessa EAKR ohjelmassa on omat hiilidioksidi - ja kasvihuonepäästöindikaattorit jne. Tämäntyyppisten mittareiden tulisi olla kansallisia.”
- ”Horisontaalisena teemana ESR:ssä kestävä kehitys kautta linjan. EAKR:llä rahoitettaisiin varsinaista energiatehokkuuteen ja ilmastonmuutokseen liittyvää infraa, ESR:llä osaamisen kehittämistä niillä alueilla.”
- ”Pelisäännöt energiahankkeiden osalta tulisi tehdä ohjelmakauden alussa selviksi. Tässä on nimittäin erittäin paljon potentiaalia ja viimeistään seuraavan ohjelmakauden aikana on synnyttävä jotain erityistä ja uutta toimintaa.”
- ”Tämä asia oltava ehdottomasti mukana ohjelma-asiakirjoissa siten, että koko Suomessa merkittäviä rakennerahastohankkeita oikeasti saadaan mukaan. Ei niin, että joku yksittäinen alue on aktiivinen, vaan kaikki (ohjelma-)alueet.”
- ”Asetusteksteissä vanhahtavat lähestymistavat, joita pitää uudistaa. Järjestelmännovaatiot mahdollistettava, nyt sallitut asiat aivan liian yksityiskohtaisia.”

Paikallisen kehittämisen (Leader-tyyppistä) toimintaa tarvitaan myös EAKR-toimenpideohjelmissa, jotta paikallista toimintaa voidaan vahvistaa.

Paikallisen kehittämisen (Leader-tyyppistä) toimintaa tarvitaan myös ESR-toimenpideohjelmissa, jotta paikallista toimintaa voidaan vahvistaa.

EAKR-asetusehdotuksen mukaisesti Suomen kaltaisen maan tulisi käyttää varat 80 %:sti 1) tutkimukseen, teknologian kehittämiseen ja innovaatioihin 2) PK-yritysten kilpailukyvyyn parantamiseen ja 3) vähähiilisen talouden tukemiseen kaikilla aloilla. Viimeksi mainittuun tulee kohdentaa vähintään 20 %.

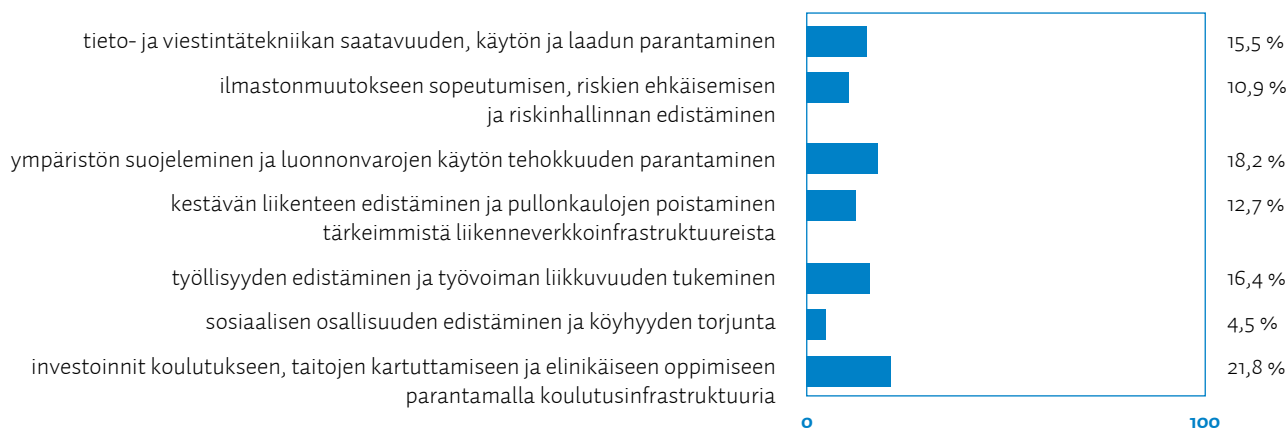
Em. teemojen alla mainitaan seuraavat painopisteet. Mitä näistä tulisi mielestäsi ensisijaisesti rahoittaa EAKR:llä? Valitse KOLME painopistettä, joista vähintään YKSI koskee vähähiilistä taloutta (3 a–e).

Kansainvälisyys ja Itämeri-strategia

- ”Vesiensuojelu ja ympäristöhankkeissa Itämeren tilaan vaikuttaminen (meriliikenne ja onnettomuusriskit - jätevesikuormitus – rannikkovesien herkkyys (saaristo) - puhtaat vedet - tulvat – öljykuljetukset); yritystukea suoraan yrityksiin ja vahvistetaan (kv.) verkostoja yritysten kesken; koulutusorganisaatioiden kansainvälisen toiminnan voimakkaampi hyödyntäminen yritysten suuntaan.”
- ”Yritykset toimivat kv-markkinoilla ihan globaalisti. Osaaminen verkostoituu sinne missä sillä on kumppaneita, ympäri maailmaa. Itämeri-strategia -hypetys rajaa ja jäykistää rahoitusta, jos rajoitutaan yhteistyöhön vain tällä alueella... Ohjelmahankkeita ajatellen itämeristrategialla ei oikeasti ole kunnan sisältöä muutoin kuin merinäkökulmasta.”
- ”Itämeri-strategia ei ole ollenkaan aluekehittämisen keskiössä. Kansainvälisyyttä on laajapohjaisesti pyrittävä lisäämään, Itämeri-strategia saa liian suuren painoarvon ohjelmatyössä. Kaikki kansainvälisyyttä edistävä toiminta on tärkeää. Pohjois-Suomessa varsinkin tulossa olevat suuret hankkeet tulee huomioida.”
- ”Alueiden älykkään erikoistumisen pohjalta rakennetut (alueiden väliset) kansainväliset verkostot. Mahdollisimman moni rantavaltio mukaan samantasoisesti.”
- ”Kansainvälisyys ja kansainvälistyminen jäänyt toistaiseksi mopen asemaan rakennerahastotoiminnassa (toteutettu lähinnä muiden rahoitusinstrumenttien kautta, Interreg ohjelmat jne.). Tulisi profiloida selkeämmäksi osaksi myös EAKR-ohjelmia.
- ”Hanketasolla EAKR, mutta strategian sosiaalista ulottuvuutta kehitettävä (ESR). ESF Baltic Sea -verkostoa jatkettava.”
- ”Venäjän huomioiminen entistä enemmän Itämeren alueen strategian toteuttamisessa.”
- ”Kansainvälisyys horisontaalisena teemana molemmissa rahastoissa. Kaikilta hankkeilta edellytetään kansainvälistä verkottumista, vertaisoppimista, benchmarkkausta. Glocal-ajattelu eli toiminta voi olla yhtä aikaa lokaalia ja globaalia. Tietoyhteiskunta (virtuaalisuus) tarjoaa mahdollisuudet kaikki rajat ylittävään toimintaan.”
- ”Kansainvälisyys ohjelmiin sisään toimintatavaksi. Itämerelle aito strategia, nykyinen heikko ja siihen ei sitouduta. Interreg-rahoitus tukemaan aidosti strategisia hankkeita, mitä ei voi sanoa nykyisistä hankkeista.”
- ”Kansainväliset hankkeet tulee olla rahoituksen piirissä kuitenkin niin, että niissä on selkeät tavoitteet ja kytkökset laajempiin kokonaisuuksiin. Pienikin alueellinen kansainvälistymishanke voi olla merkittävä. Kansainvälistymisen toimintakokonaisuudet sopivat hyvin aluetasolle.”
- ”Mikäli hankkeella kansainvälinen kumppani tai muu kansainvälinen teema, voitaisiin ehkä rahoittaa korkeammalla tukiprosentilla tms.”

Lopulla 20%-lla EAKR-rahoituksesta voidaan tukea alla lueteltuja teemoja. Valitse seuraavista tärkeimpänä pitämäsi teema:

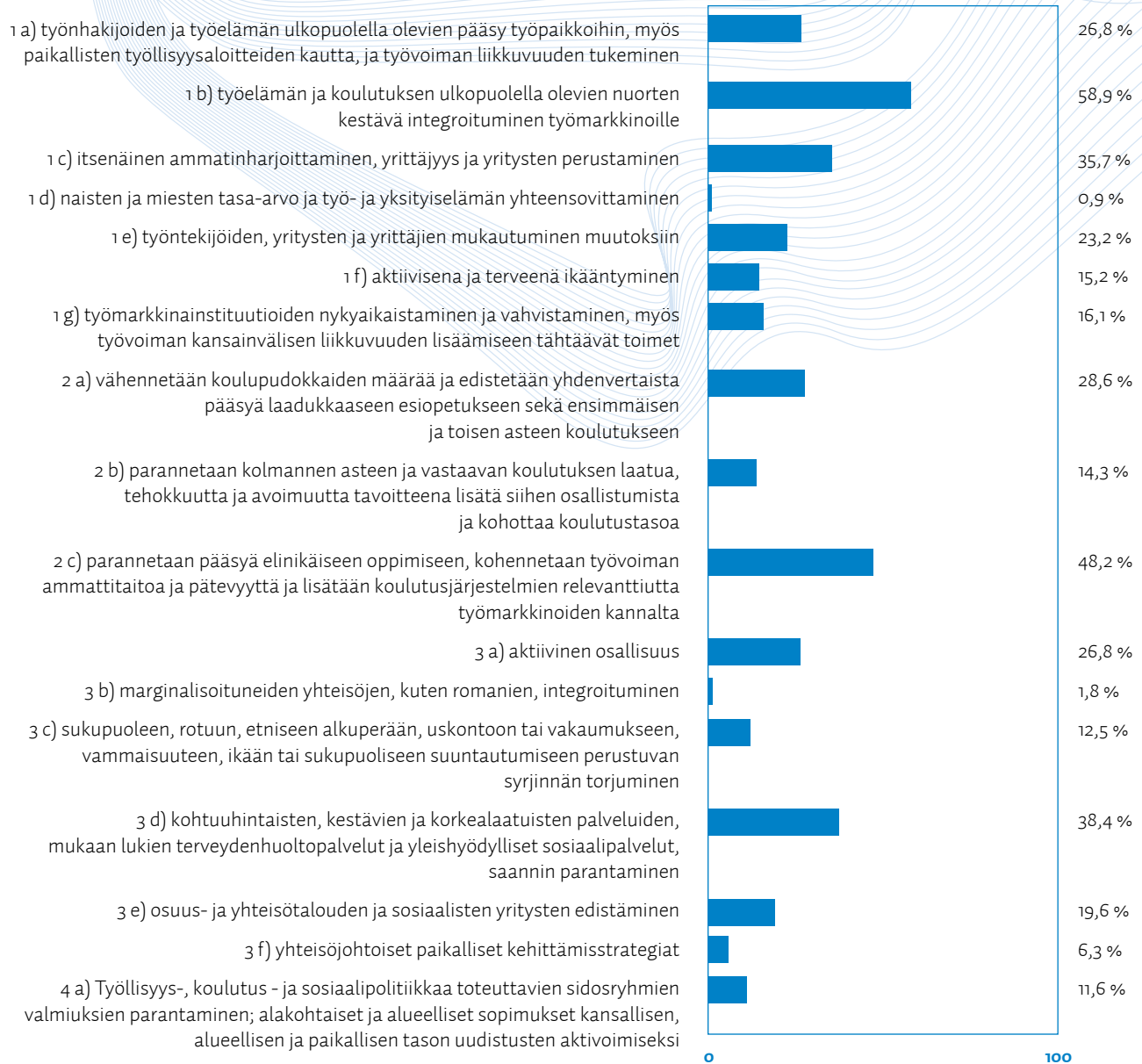

Kaupunkipolitiikka

- ”Kaupunkien eriytymiskehityksen selvittäminen ja syrjäytymisen ehkäisy ml. maahanmuuttajien sopeuttaminen; osallisuuden ja kaupunginosatoiminnan tukeminen; kaupunkikeskustojen kehittäminen; ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteet; hiilidioksidipäästöt ja nielut; julkisen tilan laadun parantaminen; kaupunkikeskustojen kehittäminen; vihreä ja älykäs liikenne: Green corridor, informaatioteknologia, kuntien ilmastotyö, metropolialueen yhdyskuntarakenne; kuntapalveluiden yksityistämisen tuki, kuntarakenteen uudistus; osa rahoista seutukaupunkien käyttöön.”
- ”Osa paikallista aloitteellisuutta. ESR-rahoitteinen City-Leader; Urban-Leader olisi ratkaisu, EAKR ja ESR yhdessä ratkomaan kaupunkipoliittisia ongelmia.”
- ”Alueellisten osaamiskeskittymien rakentuminen edellyttää alueen toimijoiden yhteistä tahtotilaa. Tarvitaanko siihen lisäeuroja vai voitaisiinko tavoitteet saavuttaa sopimalla?”
- ”Kaupunkipolitiikan merkitystä, roolia ja resursointia pitäisi ESR:ssä huomattavasti kasvattaa(!). Kaupungeissa asuu suurin osa ihmisistä ja maaseudun kehittäminen on varsin hyvin resursoitu MAKE-ohjelman kautta, osana sitä Leader-toiminta.”
- ”Ei saa jäädä pelkästään suurimpien kaupunkien politiikaksi. Suuret voivat toki olla vetäjinä. Mieluummin verkostoyhteistyötä kuin yhden kaupungin hankkeita. Maakuntaliitot koordinoivat alueensa kaupunkiverkkoa kokoamalla joukot.”
- ”Keskuskaupunkien rooli alueiden kehittämisessä on kiistatta keskeinen. Merkittävimmät t&k-ympäristöt, koulutusorganisaatiot ja valtaosa rakennerahastotoimijoista on maakuntakeskuksissa, jolloin myös rakennerahastotoiminnan volyymi keskittyy vahvasti maakuntakeskuksiin. Mielestäni metropolipolitiikka (2–5 suurta ja vahvaa) tulisi kuitenkin hoitaa puhtaasti kansallisesti. Rakennerahastotoiminta on aluekehittämistä ja alueet muodostuvat keskuskaupungeista (maakuntakeskukset), pienemmistä kaupungeista sekä Suomessa hyvin vahvasti maaseudusta. Rakennerahastojen roolina tulee olla nimenomaan huolehtia siitä, että Euroopan eri alueilla elämän edellytykset olisivat nykyistä tasapuolisemmat.”
- ”Maaseudulla on valmis infrastruktuuri ja sen vuoksi maaseutu olisi tärkeää pitää asuttuna. Turhaa on investoida uusiin asuinalueisiin ja rakennuksiin, kun ne ovat jo maalla valmiina. Elämänlaatu on myös maaseudulla parempi ja ihmiset tyytyväisempiä ja vähempään tyytyviä, joten olisi kannattavampaa sijoittaa ihmisten jaksamiseen maaseudulla kuin edistää heidän siirtymistään taajamiin.”
- ”250 000 asukkaan esillä ollut raja pitää laskea niin, että Suomesta muitakin kaupunkeja kuin Helsinki pääsee halutessaan mukaan eurooppalaisten kaupunkien verkostoon. Kaupungeissa on ihan omat ongelmansa joihin pitäisi saada oma ohjelma. Kaupunkien tulisi ehdottomasti olla mukana ohjelmatyössä ja päättämässä toteutettavista hankkeista. Etenkin suurten kaupunkien ongelmat eroavat aikailla maan muista alueista. Pitää muistaa, että jos kaupungit voivat huonosti se leviää myös ympäröiviin alueisiin.”
- ”Suuremmille kaupungeille väestömäärään suhteutettu korvamerkitty rahoitus muutamien tärkeimpien, kaupungin itsensä päättämien asioiden kehittämiseen.”
- ”Etelä-Suomen suuralueella on kaupunkipolitiikkaosio, mutta sen käyttö on ollut ongelmallista, koska kaupungit ilmeisesti olisivat halunneet Urban-tyyppistä lähiöohjelmaa eivätkä jotain yleistä kaupunkien kehittämiseen liittyvää rahoitusta. Mikäli tällaista on tulossa - ja ilmeisesti sellaista on tulossa tulevallakin ohjelmakaudelle - rahoitusmuoto pitäisi avata kaupungeille paremmin, jotta he voisivat ottaa sen huomioon omassa suunnitelmassaan.”

ESR-asetusehdotuksen mukaisesti Suomen kaltaisen maan tulisi käyttää varat 80 %-sti neljään painopisteeseen seuraavien teemojen alla
 1) työllisyyden ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen, 2) koulutukseen, ammattitaitoon ja elinikäiseen oppimiseen investointi, 3
) sosiaalisen osallisuuden edistäminen ja köyhyyden torjunta ja 4) institutionaalisten valmiuksien parantaminen ja julkishallinnon tehostaminen.
 Vähintään 20 % ESR:n kokonaisresurssista tulee kohdentaa em. teemaan 3.

**Mitä seuraavista painopisteistä näistä tulisi mielestäsi ensisijaisesti rahoittaa ESR:llä?
 Valitse NELJÄ painopistettä, joista vähintään YKSI koskee ”sosiaalista osallisuutta ja köyhyyttä” (3 a–f).**

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo

- ”Sama palkka, työ ja perhe-elämän yhteensovittaminen, väestömuutokset & väestörakenne ja niiden vaikutus sukupuolten työmahdollisuuksiin ja arjen sujumiseen, sukupuolten työnjaon kysymykset nyt ja tulevaisuudessa, lasten kasvatuksellinen ohjaus sukupuolittuneisiin käytäntöihin & niistä irrottautumisen välineitä (tytöt/pojat, lapset/nuoret), koulutuksellisen ja siitä seuraavaa ammatillisen segregaaation purkaminen, myös mielikuvamarkkinoinnille, yrittäjyyden edellytysten voimistaminen huomioiden tasavertaiset edellytykset yrittäjyyteen myös perheellisille”
- ”Aiemmat kaudet ovat osoittaneet, että sukupuolten välinen tasa-arvo ei Suomen työmarkkinoilla ole ykkösasia, hankerahoitukselle ei ole kysyntää. Tekemistä silti on, ehkä jonkin vahvasti valtakunnan tason asennevaikuttamis-hankkeen yhteyteen voisi varata jonkin verran hankerahoitusta paikallisille toimijoille”
- ”Ei niin relevantti Suomessa kuin eteläisemmässä Euroopassa. Ei pidä väkisin ”vaatia” ESR:ltä tasa-arvohankkeita eikä väkisin kouluttaa tätä teemaa. TEM on selkeästi yliresursoinut tämän teeman.”
- ”Isompi asia Suomessa on alueiden välinen tasa-arvo ja eriytyminen”
- ”Naisten ja miesten välinen tasa-arvo sinällään kuuluu aivan perusarvoihin, kuten muutkin perusarvot (joita niitäkään ei rahoiteta rakennerahastovaroin).”
- ”Tätä pitäisi hoitaa enemmän koulutukseen ja asenteisiin vaikuttamalla. Tasa-arvo on pitkän ja systemaattisen toiminnan tulosta eikä sitä millään vippaskonsteilla voida saada aikaan.”
- ”Valtava-kehittämishjelma on järjestänyt sekä rahoittajille että toteuttajille kiitettävästi koulutustilaisuuksia, joissa tätä miesten ja naisten välisiin tasa-arvokysymyksiin on pystytty suhteellisen arvoneutraalisti ottamaan kantaa.”
- ”Tarvitaan edelleen omaa korvamerkittyä rahoitusta valtakunnalliseen ESR-ohjelmaan, joka lisää tietoisuutta, pitää yllä keskustelua tasa-arvoasioista, kouluttaa jne. Tämä kausi on osoittanut, ettei se horisontaalisena teemana toimi riittävällä tavalla. Useimmat hankkeet ovat tai luulevat olevansa sukupuolineutraaleja, mikä ei ole positiivinen arvo. Voisi olla sitä kuitenkin, mikäli sekä hanke itse että rahoittaja veloitettaisiin entistä tarkempaan tasa-arvoisuuden arviointiin (check-listat, vaadittujen edellytysten täyttäminen, luokittelu?). Tarvitaan lisää tietoa ja osaamista naisten ja miesten välisen tasa-arvon tilasta, määrittelystä ja luokittelusta sekä erotettava muusta yhdenvertaisuudesta.”
- ”Osaamista asian määrittelyyn lisää ohjelmavalmistelijoiden tai asia jää taas kuriositeetiksi.”
- ”Horisontaalinen, pakollinen (EU-säännöksiin perustuva) periaate kummassakin rahastossa. Vaatii hallintoviranomaiselta tukitoimia (vrt. VALTAVA). Huomioon myös substanssiministeriöiden ohjauksessa ja rahoittajien päätöksenteossa ja hankkeiden seurannassa/ohjauksessa. Saatava yhdessä muiden horisontaalisten periaatteiden kanssa nykyistä paremmin haltuun ohjeistuksella, koulutuksella jne.”

Ennakkokyselyn kaikki vastaukset löydät osoitteesta www.rakennerahastot.fi

Toimet äkillisen rakennemuutoksen hoitamiseksi tuottavat tulosta

Äkillisen rakennemuutoksen alueilla on vuosina 2007–2011 irtisanottu yhteensä yli 11 000 työntekijää. Näistä noin 42 % on työllistynyt avoimille työmarkkinoille, 4 % on työllistynyt tukitoimin, 6 % on koulutuksessa, 12 % eläkkeellä tai sitä odottamassa ja 12 % on työttömänä. Lukujen perusteella näyttää siltä, että ripeästi käynnistetyt toimet äkillisen rakennemuutoksen hallitsemiseksi ovat tuottaneet tulosta. Tiedot selviävät työ- ja elinkeinoministeriön tuoreesta selvityksestä.

TEM:n kehittämä toimintamalli on onnistunut. Selvityksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriön kehittämä toimintamalli äkillisten rakennemuutosten hallitsemiseksi on osoittautunut melko toimivaksi. Mallin mukaan toimet alueella käynnistyvät välittömästi irtisanomisten tapahduttua.

Malli toimii siten, että työ- ja elinkeinoministeriön asettama rakennemuutoksen reagointiryhmä sovittaa yhteen eri toimien valmistelua ja pitää hallituksen avainministerit tilanteen tasalla. Rakennemuutoksesta kärsivällä alueella toimiva elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) kutsuu koolle alueellisen rakennemuutostyöryhmän. Ryhmässä ovat mukana ELY-keskus, kunta, yritys, TE-toimisto, elinkeino-yhtiö sekä työntekijöiden edustus. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee esityksen valtioneuvostolle, joka tekee päätöksen äkillisen rakennemuutoksen alueista ja toimien rahoituksesta.

Äkillisten rakennemuutosten alueet ovat saaneet rahoitusta yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin varatusta määrärahasta sekä työllisyysperusteisesta investointimäärärahasta. Lisäksi valtioneuvosto on voinut toistaiseksi osoittaa EU:n rakennerahastojen tukea alueille ns. joustovarojen avulla. Alueet ovat saaneet tukea lisäksi Euroopan globalisaattorahastosta (EGR).

Valtioneuvosto on osoittanut varsinaista tukirahoitusta äkillisen rakennemuutoksen alueille vuosina 2007–2011 yhteensä noin 220 miljoonaa euroa. Tästä summasta suurimman osan ovat saaneet Kaakkois-Suomi, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo. Finnvera on osallistunut äkillisen rakennemuutoksen alueilla toimivien yritysten tukemiseen takauksin ja lainoin, joiden yhteissumma on lähes 500 miljoonaa euroa. Lisäksi Suomen Teollisuussijoitus on investoinut alueiden yrityksiin noin 20 miljoonan euron edestä.

Äkillinen rakennemuutos voi olla myös mahdollisuus

Valtioneuvosto on vuosina 2007–2011 nimennyt yhteensä 22 aluetta äkillisen rakennemuutoksen alueeksi. Nimeämisen peruste on, että alueen työpaikat ovat vähenevässä tai vaarassa vähetä alueen yritysten lopettaessa tai supistaessa toimintaansa. Äkillisen rakennemuutoksen alueista vain yksi on yksittäinen kunta, loput 21 ovat seutukuntia. Valtioneuvosto on lisäksi nimennyt meriteollisuuden

äkillisen rakennemuutoksen toimialaksi.

Suomen toimialoista erityisesti metsäteollisuus on supistanut tuotantoaan. Vuosina 2005–2010 eri puolilla maata on suljettu kymmenkunta tehdasta. Myös metalli- ja konepajateollisuus sekä sähkötekninen teollisuus ovat globaalin kilpailun voimistuessa joutuneet supistamaan tuotantoaan joillakin alueilla. Näin on käynyt erityisesti perinteisillä teollisuusseuduilla, joista useimmat ovat pieniä kaupunkikeskuksia.

Rakennemuutos muuttaa alueen elinkeinotoimintaa ja alueiden kehityskuvaa. Sen vaikutukset alueilla ovat yleensä kielteisiä, sillä alueelta katoaa yritystoimintaa minkä seurauksena alue menettää osaavaa työvoimaansa.

Myönteistä äkillisessä rakennemuutoksessa voi olla se, että alueen toimijat joutuvat yhteistoiminnaksi uudistamaan elinkeino- ja yritystoimintaa. Tässä onnistuminen edellyttää selvityksen mukaan tehokkaita toimia. Selvitys osoittaa, että riskialttiimpia ovat alueet, joiden elinkeinorakenne on yksipuolinen. Usein nämä alueet ovat riippuvaisia yhden tai kahden suuren yrityksen toiminnasta tai julkishallinnon toiminnasta.

Lisätiedot:

neuvotteleva virkamies **Ilkka Mella**, TEM, puh. 010 606 4910

Äkillisen rakennemuutoksen alueet 2007–2011

Raportin ”Äkillisen rakennemuutoksen alueet 2007–2011” ovat laatineet **Jukka Hytönen**, **Ilkka Mella** ja **Anu Pousi**. Raportti on luettavissa verkossa osoitteessa www.tem.fi/julkaisut (TEM-analyysija 37/2011).

EU arjen veturina Kouvolassa

Kouvolassa on pitkä historia rautatieliikenteen risteysasemana niin matkustajaliikenteen kuin teollisuudenkin tarpeisiin. Tämä tuli esille myös EU arjessa -tapahtumassa Kouvolassa. Maanantaisena marrasaamuna 7.11. EU arjessa -juna pysähtyi juuri Kouvolan kohdalla. Kauppakeskus Hansassa järjestetyssä teematapahtumassa raideliikenne oli keskeisellä sijalla. EU:n rahoittamaa toimintaa esiteltiin kolmen rautateihin läheisesti liittyvän hankkeen ja kahden matkailuhankkeen avulla.

Rautatiehankkeet herättivät kiinnostusta ja keskustelua.

Rautatiealan koulutuksen kehittämishanke KSAO-Innorail on osa Innorail-hankekonaisuutta, jonka tavoitteena on ollut perustaa Kouvolaan EU:n ja Venäjän välisen raja-alueen johtava rautatieosaamis- ja liiketoimintakeskus. Kesällä 2011 päättyneessä KSAO-Innorail -projektissa huomiointiin muuttuvan rautatiealan koulutustarpeet. Hankkeessa luotiin ratatekniikkaan suuntautuvaa koulutusta Kouvolan seudun ammattiopistossa maarakennuksen koulutusohjelmassa ja täsmäkoulutuksena aikuiskoulutuksessa.

Niin ikään Kouvolan seudun ammattiopiston toteuttama KSAO-RAJU -projekti vahvistaa KSAO:n rautatiealan oppimisympäristöä ja kehittää uusia koulutus tuotteita työelämätarpeet huomioon. Rautatieturvallisuus edellyttää koulutusympäristöltä tarkkaan säänneltyjä laitekokonaisuuksia, jotta koulutus olisi laadukasta. Projektin tavoite on saada Kouvolan rautatiealan oppimisympäristö palvelemaan tasapuolisesti kaikkia rautatiealan toimijoita ympäri Euroopan.

Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian

Rautatiekulttuurikeskus REILIA -hanke on perustanut virtuaalisen rautatiekulttuurikeskuksen lisäämään suomalaisten tietoisuutta rautateiden historiasta ja kulttuuriperinnöstä. Päätehtävänä on organisoida ja toteuttaa rautatiekulttuurin tutkimusta ja dokumentoida arkistomateriaalia. REILIA:n tallenteet, kokoelmat, seminaarit ja näyttelyt palvelevat niin matkailijoita, näyttelyvieraita, tutkijoita kuin harrastajiakin; kaikkia, jotka ovat kiinnostuneita liikennekulttuurin historiasta.

Rautatiehankkeista RAJU ja REILIA saavat vipuvoimaa EAKR-rahoituksesta, kun taas Innorailia toteutetaan ESR-rahoituksen voimalla.

Myös matkailu oli esillä kauppakeskuksessa Kouvola Innovation Oy:n hallinnoimien projektien kautta. Kompassi Kouvolaan -hankkeen tavoitteena on lisätä alueen luontomatkailun merkittävyyttä elinkeinona, edesauttaa luontomatkailutuotteiden syntymistä ja kasvattaa matkailijamääriä. Samalla kehitetään yrittäjien valmiuksia synnyttää toimiva alan yritysverkosto ja parantaa alan työllistävyyttä.

Pohjois-Kymenlaakson kulttuuri- ja luontokohteiden kunnostamishankkeessa tuotetaan ja jalostetaan Pohjoisen Kymenlaakson tarvitsemia rakenteita mm. virkistyskalatukseen, kulttuurin, luontoreittien ja Kymijoen hyödyntämiseksi matkailussa. Hankkeeseen kuuluu mm. pyöräilyreittien muodostaminen, Valkealan vaellusreitin kunnostus ja väliväylän melontareitin taukokohdeiden sekä WildLife-kohteiden rakentaminen. Erityistä huomiota kiinnitetään erityisryhmien, kuten liikunta- tai näkörajoitteisten mahdollisuuteen käyttää alueen matkailutarjontaa.

Teksti ja kuva: **JAAKKO HEIKKILÄ**

Lisätiedot:
www.ksao.fi
www.reilia.fi
www.kinno.fi

Kuvassa Kaisa Lähteenmäki-Smith, Sirpa Liljeström, Jyri Häkämies ja Kaisa-Leena Lintilä.

Vaikuttavuutta ESR-kehittämishjelmilla -seminaarissa toivottiin tiiviimpää yhteistyötä

Satakunta hanketoimijaa pohti ESR-toiminnan suuntaviivoja uudelle ohjelmakaudelle Helsingissä 31.10.–1.11. Elinkeinoministeri Jyri Häkämies näki, että uudella rakennerahastokaudella rakenteita tullaan keventämään ja päätöksentekoa nopeuttamaan. Hän kannusti hankeihmisiä tiiviiseen kommunikaatioon: ”Käyttäkää aikaa asiakkaisiin. Tämä lanka on pidettävä lyhyenä, koska vain sitä kautta pystytään ennustamaan, mihin maailma on menossa”, Häkämies sanoi.

Ensimmäisenä seminaaripäivänä pohdittiin kehittämishjelmassa saavutettuja tuloksia ja hyviä käytäntöjä pöytäryhmittäin. Hanketoimijat keskustelivat toteutetuista hankkeista verkostoitumisen, käytäntöjen mallintamisen, vertaisoppimisen menetelmien, kansainvälistymisen, vaikuttavuuden, seuranta- ja arviointitiedon hyödyntämisen sekä hanke- ja

ohjelmatyön kehittämisen näkökulmista.

Keskustelijoilla oli päivän aikana mahdollisuus vaihtaa teemapöytä ja antaa panoksensa useampaan keskusteluun. Työryhmien keskustelujen pohjalta äänestettiin parhaat kehittämisehdotukset.

Useat jo toteutetut ja parhaillaan toteutettavat ESR-hankkeet esittivät iltapäivällä lyhyissä viiden

minuutin ”hissipuheissa”, joiden tarkoituksena oli kuvata lyhyesti ja ytimekkäästi hankkeiden sisältö ja niiden tulokset seminaarivieraille.

Toisena päivän aamuna elinkeinoministeri Jyri Häkämies painotti puheessaan taloudellisen kasvun tukemista ja syrjäytymisen ehkäisemistä tulevan rakennerahastokauden avaintekijöinä. Tässä yhteydessä Häkämies korosti nuorten

Seminaari toteutettiin aktiivisina ryhmätyökeskusteluina.

yhteiskuntatakuun merkitystä. ”Nuoret miehet, jotka eivät ole armeijassa tai koulutuksessa, ovat suuressa vaarassa syrjäytyä. Meillä ei ole varaa siihen, etteivät työikäiset ole työmarkkinoilla.”

Toisena seminaaripäivänä koottiin ensimmäisen päivän pohdintojen tuloksia ja visioitiin kehittämissuunnitelmia uuden ohjelmakauden hanketoimintaan.

Ministeri Häkämiehen näkemykset yhteistyön tiivistämisestä saivat äänestystulosten perusteella tukea seminaariosallistujilta. Osaamisen kehittämisen näkökulmasta toivottiin, että koulutuksen yhteyttä työelämään tiivistettäisiin. Samoin toivottiin kumppanuuden ja monipuolisen verkostoitumisen kehittämistä. Esitettiin, että hankkeiden kohderyhmät tulisi

nähdä pikemminkin hanketyön kumppaneina kuin kohteina.

Osallistujat olivat samalla myös seminaarin aktiivisia toteuttajia, sillä päivien anti perustui ryhmätyökeskusteluissa kerättyihin ongelma-kohtiin ja kehittämissuunnitelmiin. Ryhmätyöskentelyä johti **Kaisa Lähteenmäki-Smith** Ramboll Oy:stä.

Teksti ja kuva: **JAAKKO HEIKKILÄ**

Koheesiotyöryhmä valmistautuu tulevaan ohjelmakauteen

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama EU:n alue- ja rakennepoliitiikan 2014+ toteutusta valmisteleva työryhmä piti ensimmäisen kokouksensa marraskuun 9. päivänä Helsingissä. Työryhmä jatkaa keväällä alkanutta työtään uudistetulla kokoonpanolla sekä tarkistetulla tehtäväkuvauksella. Syyskuussa työnsä päättäneen ryhmän keskusteluista koottujen johtopäätelmien pohjalta jatketaan nyt työtä seuraavan ohjelmakauden rakentamiseksi. Työryhmän jäsenistö koostuu ministeriöiden (TEM, OKM, STM, YM ja MMM), maakuntien liittojen,

ELY-keskusten ja järjestöjen edustajista. Heidän lisäksi kuullaan asiantuntijoita eri tahoilta. Työryhmän toimikausi kestää vuoden 2013 loppuun.

Ensimmäisessä tapaamisessaan työryhmä keskusteli puheenjohtaja **Heikki Aurasmaan** johdolla komission asetusesitysten sekä budjettikehyksen vaikutuksista Suomen rakennerahastotoimintaan. Keskustelua käytiin myös tulevan kauden ohjelma-arkkitehtuurista: miten voidaan parhaiten toteuttaa tehokasta ja vaikuttavaa alue- ja rakennepoliitikkaa lisäämättä hallinnollista taakkaa? Miten

pienenevillä rakennerahastovaroilla tehdään entistä fokusoidumpaa ja tuloksellisempaa aluepolitiikkaa? Minkälainen ohjelma-arkkitehtuuri palvelee parhaiten alueellisia ja kansallisia tarpeita? Erityisesti näitä kysymyksiä työryhmä pohtii tulevan syksyn aikana.

Vuoden 2011 loppuun mennessä työryhmän puheenjohtaja antaa elinkeinoministeri **Häkämiehelle** työryhmän alustavan esityksen tulevan kauden tulevan kauden sisällöllisiksi painopisteiksi ja rahastojen väliseksi koordinaatioksi sekä alustavat linjauksensa prioriteettien toteuttamistasoista ja ohjelmarakenteesta. Seuraavan kerran työryhmä kokoontuu rakennerahastopäivien yhteydessä.

Teksti: **SUVI TUHKANEN**

VAMU-hanke RegioStars2012-kilpailun finaaliin

Euroopan komission aluepolitiikan pääosaston luotsaamassa RegioStars2012-kilpailussa etsitään parhaita eurooppalaisia hankkeita alue- ja rakennepoliitiikan alalla. Nyt viidettä kertaa järjestettyyn kilpailuun osallistui ennätykselliset 107 hanketta eri puolilta Eurooppaa. Suomesta kisaan otti osaa viisi EAKR- ja ESR-hanketta, joista yksi selviytyi upeasti 24 finalistin joukkoon.

Varhainen mukaantulo ikäihmisen arjessa eli VAMU-hanke tukee ikääntyneiden mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään. Hankkeen avulla löydettyjä hyviä toimintamalleja voidaan soveltaa myös muihin asiakasryhmiin eri puolilla Suomea. Hanke syntyi Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen vanhuspalvelujen kehittämistyön tuloksena.

VAMU kilpailee osallistavan kasvun kategoriassa, jossa demografiseen haasteeseen vastaaminen ja aktiivinen ikääntyminen ovat avainsanoja. Muut kilpailukategoriat ovat Eurooppa 2020 -strategian mukaiset älykäs kasvu ja kestävä kasvu sekä CityStar-kategoria. Viidennessä kilpailukate-

goriassa palkitaan hyviä käytäntöjä viestinnän ja tiedottamisen alalla.

Finalistit on kutsuttu Brysseliin esittelemään hankkeitaan tammikuussa 2012, minkä jälkeen kilpailun tuomaristo vetäytyy tekemään valintaansa. Kilpailun voittajat palkitaan 14. kesäkuuta 2012 järjestettävässä palkintojenjakotilaisuudessa.

Teksti: **SUVI TUHKANEN**

Kuva: **SHUTTERSTOCK**

KUTSU SEMINAARIIN

Sukupuolinäkökulma rakennerahastojen ohjelma- ja projektityössä

Seminaarissa esitellään kokemuksia sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta alue- ja projektitasolla sekä valotetaan teemaa uudella rakennerahasto-ohjelmakaudella. Seminaarissa julkistetaan opas *Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ohjelma- ja projektityössä*.

Seminaari järjestetään Scandic Continentalissa, kokoustilassa Ambassador III (Mannerheimintie 46, Helsinki) 1.12.2011 klo 9.30–16.00.

Ohjelma:

http://www.tem.fi/files/31075/Sukupuolinakokulma_rakennerahastojen_ohjelma-ja_projektityossa-seminaari_011211.pdf

Tilaisuus on kaikille avoin ja maksuton. Seminaarissa on kahvitarjoilu. Sitovat ilmoittautumiset 23.11.2011 mennessä http://www.tem.fi/valtava_seminaari011211

Seminaarin järjestävät KoulutusAvain Oy ja WoM Oy osana työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimaa Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja valtavirtaistaminen (Valtava) -kehittämishjelmaa. Toiminta on Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaa.

Lisätietoja seminaarista antavat:

kehittämisjohtaja **Marja-Leena Haataja**, marja-leena.haataja@koulutusavain.fi
tasa-arvokonsultti **Sinikka Mustakallio**, sinikka.mustakallio@wom.fi

Seuraava uutiskirje ilmestyy 15.12.2011

Julkaisija: Työ- ja elinkeinoministeriö, alueiden kehittämissyksikkö, rakennerahastopolitiikkaryhmä
Toimitus: Jaana Valkokallio, jaana.valkokallio@tem.fi
Taitto: Viisikko-Communica VCA

